

Duplex

1909. OKTÓBER 15.

AZ ÁLLATVILÁG

= ÁLLATTANI, VADÁSZATI =
• ÉS HALÁSZATI FOLYÓIRAT •

LAPTULAJDONOS:
PETE CSONGOR

SZERKESZTŐ:
CSIKI ERNŐ

REICHL
KÁLMÁN.

1909. évfolyam. ++++++ Október 15. ++++++ 5. füzet.

TARTALOM:

	Oldal
<i>Báró Babarczyné Jóna Jolán</i> : Idegen vizeken	69
<i>Dr. Bolgay István</i> : Képek a new-yorki természetrajzi múzeumból ...	77
<i>Sárosi Várady Ferencz</i> : Állatok a fogságban	81

Értesítjük „Az Állatvilág“ t. olvasóit, hogy folyóiratunk 1910. évi januárius hónaptól kezdődőleg havonként fog megjelenni.

«Az Állatvilág» kiadóhivatala: Budapest, VII., Damjanich-utca 36., a hová az előfizetési díj (évenként 5 korona) is küldendő.

Kérjük t. előfizetőinket, sziveskedjenek a folyó évi előfizetési díjat mielőbb beküldeni, hogy a folyóirat szétküldésében fennakadás ne legyen.

Kérjük e számot érdeklődő ismerőseinek megmutatni, vagy figyelmüket folyóiratunkra felhívni. Mutatványszámot szivesen küldünk.

IDEGEN VIZEKEN.

Irta: BÁRÓ BABARCZYNÉ JÓSA JOLÁN.

AHOGY íráshoz ülök, hogy fölújtsak néhány délamerikai emléket, rátéved nézése a falra. Szélesen, esetlenül terpeszkedik ott egy világos vörösbarna állati bőr. Alligátor bőre. Ez az élettelen volt valami előhívja lelkemből elmúlt napok emlékét. Egyet most végig élek újra.

Még itt a subtropikus Délamerikában is túlragyogós ez a nyáreleji reggel. Az

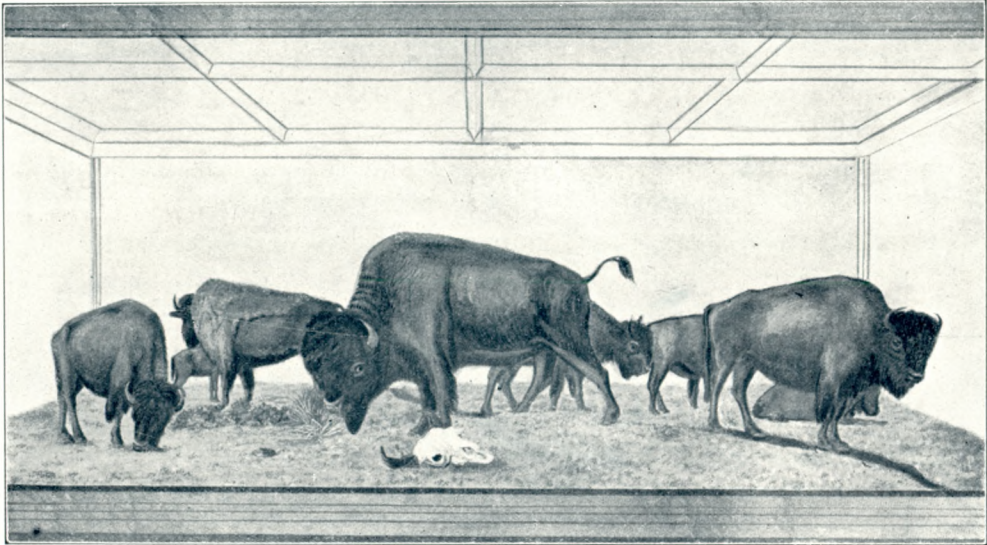

Képek a new-yorki természetrajzi múzeumból: Az emlősök és madarak nagyterme.

Olympuson lehetnek ilyenek a virradások. Itt én, a halandó is, büntetlenül élvezem, mert tudom, nem jön utána hosszú hónapok téli reggele; lámpagyújtásos rideg szűr-külés penitenciája.

Csónakot bérelünk és neki vágunk a Paraguay folyónak. Van hol kalandozni,

itt Assuncion városnál is négy kilométer széles. Eleinte sok vizet járunk. Aztán bekerülünk apró zöld szigetek közé. Néhol benne nagy rikító lila folt, buján tenyésző vízi

Képek a new-yorki természettudományi múzeumból: Amerikai bölények csoportja.

virágok. Nem számlált perczek, talán félórak után elébünk úszik valami nagy növénytelep. Mint óriás zöld, fölhajlított szélű tálak sorakoznak egymás mellé a *Victoria regia* levelei. Embersúly alatt sem billennének meg. Elvértve köztük elpirult nagy fehér virágok. Égboltozat a védője, nem üvegház és Isten a kertésze. Gyerekésszel tündérek kikötőjének néznénk. Nagysokára túlsó partját érzük a folyónak. Mintha húznának magukhoz a százkarú liánák. Fölfutnak a fákra, onnan szaladnak le újra belekiváncsiskodni a víz tükrébe. Kiszállunk a sárga fűvényes parton. Én is elbarangolok. Még alig haladtam, közelemben megmozdul valami. Közel hozzám lomha sárga test birkózik a homokkal, igyekeznék a víz felé. Jézus, Máriám! Hiszen ez igazi alligátor, élön, elevenen. Testet ölt a bakfiskori természetrajzmagolások világa. Majd hogy nem reczitálom: «arczorruk csonka orralakú». Erre emlékeztem, meg hogy két alsó foguk befogadására a felső állkapocsban mélyedés van. Ezt már nem akartam természetben megtapasztalni, egy kicsit hátráltam, de ő is «túlem» igyekezett. Hát ez atyafia a híres nilusi krokodilusnak! És mégis, hogy menekül előlem, a szárazföldi úrtól birodalmába, be a vízbe.

Bátrabban megyek tovább. Kezdek önérzethez kapni és most már nem zavar, a hogy egyre-másra megloccsan a víz a menekülőktől. A hogy mondják, még a város közvetlen közelében is tanyáznak. (Később magam is láttam.) És a ki nem sajnálja az itt méregdrága fegyvertöltelék, célba lövöldözheti szegény állatokat. Nehezen ölhető az alligátor, csak az agyat érő golyó a haláltadó. A hivatásos vadász (a ki Paraguayban többnyire tudós, kétségbeesett egzisztencia vagy indián) inkább élve keríti pályvára. Még föl sem eszmél a lusta állat, már ott csavarog nyaka körül a lasso, a rabtartó

nyakravaló. Hanem néha bikaerős az alligátor, a hogy egyik természetkutató elbeszéli. Így akart egy délamerikai megkeríteni egy rendkívül nagy példányt. Rá is penderült a pányva, de a végén ott ragadt a pányvavető is. A ki, hogy biztosabb legyen a munkája, jól magára görcsölte a kötél végét. A vízben aztán mélységekben, köveken át vonszolta magával az állat, ő pedig hiába igyekezett az életlen machete-vel (vadászkes) átvágni a nedves kötelet. Végre a legválságosabb pillanatban (már a hogy ilyenkor szokás) jutott eszébe egy kis bicska, a melyik ott huzódott meg az övében. Délamerika kilenczfajta alligátora közül háromféle él a Paraguay folyóban és mellékvízeiben. A fekete alligátor, a caiman nigra (*Alligator niger*), a szemüveges kaimán (*Alligator sclerops*) és a jacare (*Alligator latirostris*). Ez a két utóbbi vörösesbarna. Különbben a délamerikai benszülött általában «dsakaré»-nak mondja az alligátort és megkülönböztetésül szőke (rubia) és sötét (gnazú) dsakarét mond.

Ezt a dsakaré gnazút veszedelmesebbnek mondják. Ez igazán támad, a többi támadása csak önvédelem. A nász idején a szőke kaiman erős mosusz-szagot áraszt. Az illatszert imádó délamerikai nők szagos vízzel keverve használják a mosuszmirigyek váladékát. Békés, emberkerülő állatok. Nem ismerik 2–4 méteres testüknek, hegyes fogazatuknak erejét. A közvetlen közelből kapott golyók elől is csak akkor futnak, ha szemük ügyébe kerül az ember, a ki küldte. Ilyenkor tehetetlen farkcsapkodással igyekszik

Képek a new-yorki természetrajzi múzeumból: Jegesmedve.

magától távortartani. Ha egyszer valami oda tévedt czuczilista fölvilágosítaná őket erejükről, talán vége lenne a paraguayi koczavadászatoknak.

Újra ellódul csónakunk a parttól. Egyre följebb rohanunk a folyam hátán. Milyen

friss érzések lepik itt meg az embert, a ki nem blazirt és meg nem csömörlött. Az a szél, a melyik így szembefúj, őserdőkből, szűz tisztasokról jött. Érintetlen ez a levegő útja, nem szennyezte be kulturember tüdeje, gyáarak kéménye. Megragadja karom az evezős: «tigre!» Megadatott látnom itt az otthonában, nem mint bűzös állatseregletek foglyát. Jaguár. Felénk se hederít, tiporja a vizet, foltos teste ide tarkállik. Oda igyekszik a tulsó szigetre, a hol mi akartunk delelni. Csendesen evezünk tovább, én lekönyörgök minden lövésre kész puskát. Ne! Ne mocskoljuk be vérrel ezt a szépséges reggelt! Átevezünk a tulsó partra, fölzavarjuk a sűtkérező kaimánokat. Itt látom az első fekete példányt.

Ösvényféle vezet be a partról. Alligátorkészítette út a vízhez. Vagy tíz méternyire

Képek a new-yorki természetrajzi múzeumból: Alaszikai medve.

a parttól gödörre akadunk. Gondosan kibélelve hinárral, közte összetörött tojáshéjak. Alligátorfészekalja, megférhetett 30–35 tojás benne. Eltörés ellen fű, galy, hinár rétegezte. A kikelő fiatalok ezen az ösvényen botorkáltak le először a vízhez, a miben a gondos kaimánanya a támogató. A kiköltésben úgy sem sok volt a része. Elvégezte helyette a rárakott lombok korhadása, melege. Az anya itt a kaimánoknál is önfeláldozó, nemcsak a mesében. Veszélyben levő kicsinyéért támad is és nem törődik saját bőrével. Az apa már sokkal praktikusabb. A szomszéd fiakat és saját kicsinyeit is fölcsemegézi. Legalább segít a ragadozóknak apasztani az alligátorok számát. Mi lenne, ha a természet valahogy határt nem szabna e szapora és mathuzsálemkorú állatnak! Olyan, mint a hiú asszony, sohasem lehet tudni, hogy hány éves. Némelyiknek pikkelyes bőrén talán nem egy század pergett le. Generációról-generációra lehetne belőle egy-egy példányt

tartani háziállatnak. Milyen pietással simogathatnák az űkanya kedvencét a késő utódok. Volt Paraguayban egy üzletember, a kinek révén hozzájutottam egynéhány raritáshoz.

Képek a new-yorki természetrajzi múzeumból: Flamingó-csoport.

Képek a new-yorki természetrajzi múzeumból: Darucsoport.

Ettől vettem kétféle kitömött fejlett alligátort. Két-kétméteresek lehettek, az én emberem 70—80 esztendőre becsülte őket. Nem ritkák a 3¹/₂ méteresek sem. Tessék következtetni. Eszembe jut most ugyanennek a kereskedőnek kis állatsereglete. Mikor vissza-

készültem, gyönyörű fiatal pár jaguárt akart a nyakamba varrni. Még pedig erős ketreczestől 100 K-ért. Nem régen került fogságba a két vizslanagyságú állat. Remek egy

Képek a new-yorki természetrajzi múzeumból: Barna pelikánok csoportja.

pár volt. A nőstény már is szelid, édeskedő. Egyre nyújtogatta felém karmait; a hím ellenséges morgással nézte a barátkozást. Nincs az a bársony, a mely utólérje ezeknek mesés finom fénylő szőrét. Máig is bánom, hogy meg nem vettem őket. A hajósisztek örömmel juttatták volna nekik a rengeteg húshulladékot. Az antwerpeni állatkertből pedig általuk került volna ki hosszú utam nagy költsége.

Azután óriáskigyóval akart boldogítani az én emberem. Fogadkozott, hogy ki sem kívánczik felévig ládájából; módját ejti, hogy elutazásom előtt megetesse. Ez a jó ember igyekezetével valami vándor «Thierbändigerin» gyanujába hozott volna. Elég volt nekem a majmom; még ma is boldogít. Hanem megvallom, az apró alligátorok erősen kísértettek. Volt belőlük egynéhány tuczatja. Többnyire egyévesek; hihetetlen lassú fejlődésükkel alig hogy elérték a 22 cm.-t. Felül dróthálós ládában nyöszörögtek, falánkan tülekedve az odadobott húsczafatért. Napjában kétszer is víz zúdult nyakukba s ha vele megtelt a láda, még egyszer annyinak látszottak a nagy sürgésben. Élve akarta eladni őket a kereskedő, biztatva, hogy a hajón mosdótálamban tarthatok belőlük. Végre beleegyezett, hogy kitömött példányokat keres elő a raktárból. Mikor értük mentem, beszélte, hogy bizony az élők közül választott tömésre és miután hihetetlenül szívósak, még éltek a nyuzásnál. Megbotránkozva hallottam, hogy még jóformán élt a test, mikor a bőrköntöst már homok bélelte. Nevetve beszélte, hogyan állt boszút holta után egy alligátor.

Sógorával esett meg, a ki sehogy sem tudott végezni a lassoval befogott vén állattal. Végre kapta magát, levágta a fejét. S a hogy ott hevert előtte, nagytréfásan

bedugta kezét a levágott fej tátott szájába. «Most harapj, bestia, ha tudsz.» És a bestia összecsapta a szöghegyes fogakat s hetekig volt nyomorékja a henczegő!? (Fölkiáltó- és kérdőjel utána, mint a hogy én akkor gondolatban megtettem.)

Milyen messze kalandoztam attól a kedves, árnyékos víz partjától, a hol akkor délelőtt kikötöttünk és a hol fölvertük a lustálkodó kaimánokat. Könnyű nappali szundikálás volt az övék. Nem úgy, mint többi véreiké, amelyeket kiszáradt vizek mellett ért a nyár. Hogy eleség és víz híján el ne pusztuljanak, befurakodnak az iszapba és hálóköntösnek szedik magukra az ottmaradt hinárt. Több megfigyelő azt állítja, hogy az ifjabb kaimán a legnagyobb szárazság idején nem alszik nyári álmot. Talán az öregek privilégiuma. Övék ez a háromhónapos mozdulatlanság. Mikor aztán jönnek a téli idők, jobban mondvá, esős időszak, otthagyja a kaimán nyaralóhelyét, ha nem elég kiadós. Ilyenkor fölpuffasztja tüdejét és rábizza magát a víz folyására. Nem hétköznapi látvány lehet. Egész kis botanikus kert ilyenkor a háta, átfonva hinárral, vízi futókával. Erősen hiszem, hogy le-leszáll a fáradt madár ez élő uszó szigetre.

Különös hely ez itt, a hol delelünk. Nagy, terebélyes fás sziget. Magasan fönt a fakorona, alább lombtalanok, töredezetek az ágak. Alant a fák közt nincs élet, nincs fű. Csak száraz galy, zörgős levéllel kitöltött avar. Mégis nagy rajokban lepkeseregek kergetőznek. Ők élénkítik az egyhangú környezetet. Rózsáslila szárnyaikkal, mintha libegő nagy virágok lennének. Az árvíz járt itt, letarolta az alsó zöld életet és otthagyta a hervadást. Most már visszaszorult rendes medrébe.

Képek a new-yorki természetráji múzeumból: Mexikói *Iguana*.

Csak úgy kínálja magát ott a parton a fürdésre kristálytisztán puha fővényével. Hanem a Paraguay folyóban kevés ember fürdik, mert szörnyen lábatlanul kelhet ki a vízből. Van ott egy veszedelmes halfajta, csukaszerű. Az egész hal jóformán a nagy

szájából áll tele veszedelmes fogakkal. Pirana a neve. Hihetetlen gyorsasággal czafatolja le a húst áldozatáról. Pedig jelentéktelen a nagysága. Nem vágyom közelebbi megismerésére. Inkább kikötjük a hamakát (függőágyat) s ebben a különös miliőben élvezem a délutáni nyugodalmat. Fejem fölött sötét madárcsapat rebben össze a fán. Valahonnan kellemetlen erős szagot hoz felém a szél. Fölkerekednek, arrafelé szállnak tőlem a madarak. Árvíztől elsodort, elhullott marhákat bomlaszt a nap tüze. Azokra csapnak le. Szinte jólesik az első szennyes árnyalat, a mely elsőnek rajzolódik a lelkembe ezen a napon. Úgy érzem, mint a rajtakapott gyerek: mert még nem gondoltam hazámra.

Egyszerre visszásír a lelkem oda, a hol azokat az éhes fekete madarakat hollónak mondják.

A new-yorki természetrajzi múzeum.

KÉPEK A NEW-YORKI TERMÉSZETRAJZI MÚZEUMBÓL.

Irta: DR. BOLKAY ISTVÁN.

Néhány képet szándékozom ezúttal bemutatni, a mely képek legjobb bizonyítékai annak, hogy mire képes egy tudományért lelkesedő nép áldozatkészsége. A new-yorki természetrajzi múzeumról van szó, a melynek évi jelentése büszkén hirdeti címtábláján, hogy: A free Institution (Szabad intézet.) Ez alatt ama körülmény értendő, hogy a múzeum sem az államnak, sem a városi hatóságoknak nincsen alárendelve, hanem ügyeit egy 25 tagból álló független igazgatótanács vezeti, melynek tagjai között olyan neveket találhatunk, a milyen W. ROCKEFELLER, J. PIERPONT MORGAN stb.

Mielőtt a képek ismertetésére rátérnék, legyen szabad röviden megemlékeznem a múzeum alapításáról, épületéről és a mi a legfontosabb, a pénzügyi viszonyairól.

Ez a múzeum, a mely aránylag fiatal intézmény, miután 1869-ben alapították, egyike a világ legmodernebb és legpompásabb múzeumainak.

Gyűjteményei, melyek az alapítás idejében a városi arzenál épületében voltak elhelyezve, jelenleg egy olyan palotában nyertek új és végleges otthont, a melyet New-York városa 20 millió korona költségen építtetett.

A négyemeletes épület homlokzata 216 méter hosszú s összes helyiségeinek területe 34.373 négyzetméter.

Hogy néhány számadattal világítsuk meg eme kiváló intézmény működését és fõntartását, álljanak itt a következõk.

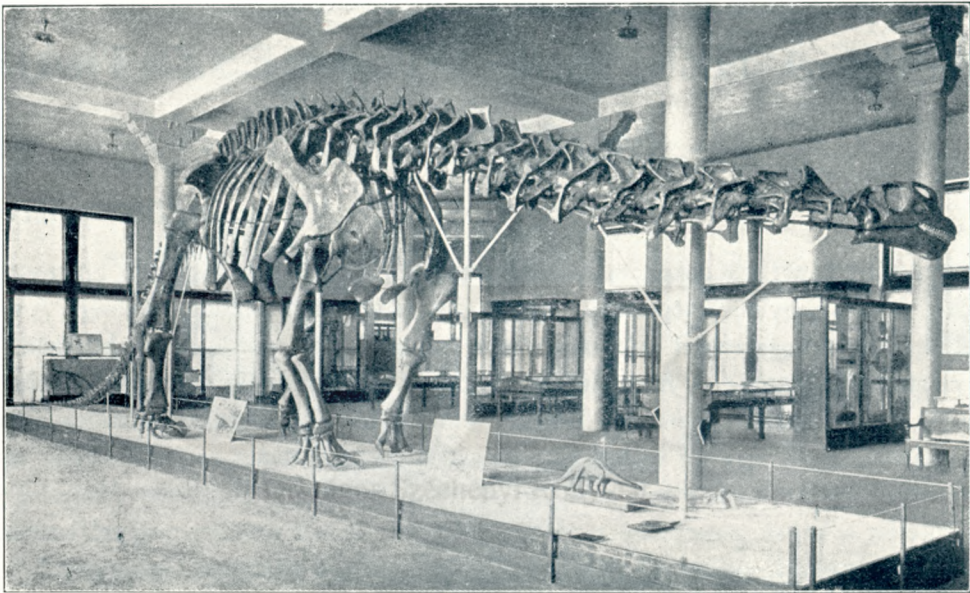
New-York városa évenként 800.000 K-val járul a múzeum fõntartásához, vannak ezenkívül a múzeumnak külön alapítványai, a melyeknek összege az ötmillió koronát meghaladja s ennek a kamatai szintén a múzeum szükségleteit fedezik. Végre egy olyan intézmény is növeli a bevételeket, a melynek párját nem igen találhatjuk föl a mi világrészünkön. Ez az intézmény pedig azon alapul, hogy vannak a múzeumnak pártoló, örökös, évdijas stb. tagjai. A tagok közül a «patron» befizet egyszersmindenkorra

5000 K-t, a «fellow» 2500 K-t, a «life member» pedig 500 K-t, végre az évdíjas tagok 50 K tagsági díjat fizetnek.

Ezekből a tagsági díjakból évenként mintegy 75.000 K folyik be a múzeum pénztárába.

Daczára ennek az óriási évi jövedelemnek, H. F. OSBORN azzal fejezi be mult évi elnöki jelentését, hogy még 50 millió koronára van sürgősen szükség, hogy a múzeum a jelenlegi nivón maradjon s hogy méltóképen sorakozhasson a világ többi múzeumai mellé.

Azonban ha a közölt képeken végigtekintünk, úgy könnyen beláthatjuk, hogy olyan hatalmas alkotások, a milyenek a new-yorki múzeumban ki vannak állítva, játszva

Képek a new-yorki természettudományi múzeumból: *Brontosaurus*.

főlemészti az említett óriási összeget is. Hiszen az összes évi kiadások pl. 1906-ban 1,479.620 K-t tettek ki.

A gyűjtemények gyarapodása részint ajándékozás, részint vásárlás, részint pedig gyűjtés által történik. A múzeum ugyanis évenként küld gyűjtőexpedicziókat nemcsak a kontinens területére, hanem idegen világrészekbe is. Az évi jelentésben pedig egy világtérképen vörös színnel jelölik meg ama pontokat, a hol az expedíció járt.

De legyen elég ennyi az általános ismertetésből s forduljunk magukhoz a képekhez, a melyek mindennél ékesszólóbban bizonyítják ennek a múzeumnak pazar gazdagságát.

Ott van elsősorban a központi terem, a melyben az emlősök és madarak vannak elhelyezve. Ez a terem s az utána következő többi hasonló díszes és hatalmas helyiség méltó keretét képezi azoknak a kiállított egyes állatoknak és gyönyörű biológiai csoportoknak, a melyeket ezúttal bemutatunk.

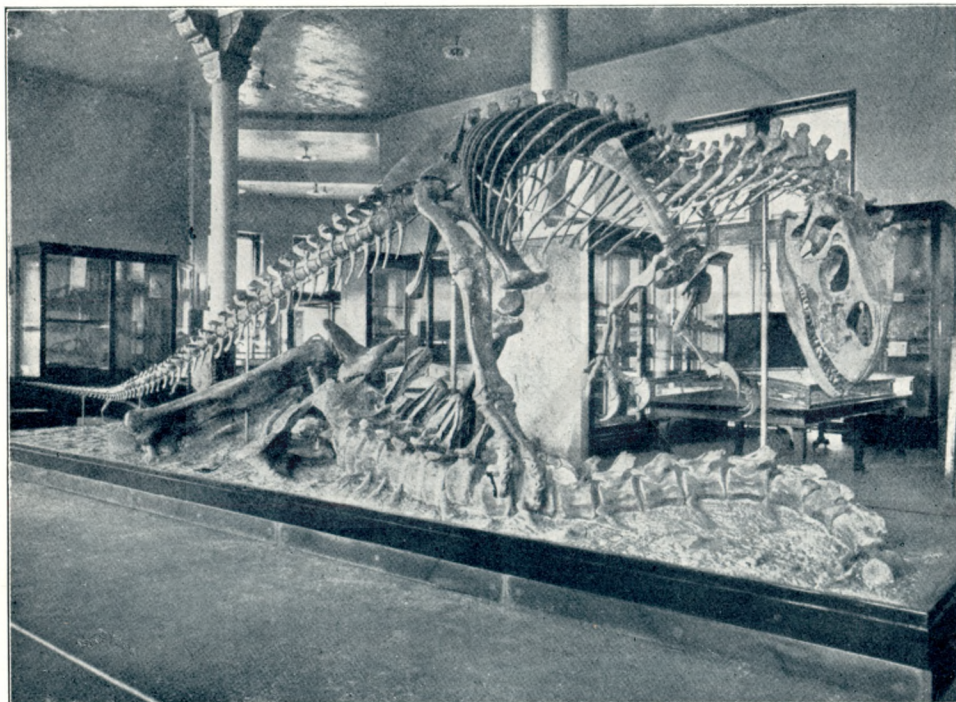
Némi sorrendet tartva kezdjük el mindjárt az emlős állatokkal. Az amerikai bölények impozáns csoportja — ha az egyes állatok nagyságára gondolunk — némi fogalmat nyújt a hatalmas méretekről, a melyek ebben a múzeumban uralkodnak.

Következő két képünk az amerikai arktikus medvék két példányát mutatja be.

Az egyik az alaskai medve, melynek hosszúsága körülbelül $7\frac{1}{2}$ láb, a súlya pedig 1600 font.

Méltó társa ennek az a hatalmas jegesmedve, a mely csak egyik példányát képezi annak a csoportnak, a melyet PEARY kapitány, a híres sarki utazó hozott magával a Prager-Harbor vidékéről.

Legmegragadóbbak azonban a különböző madárcsoportok. Ezeknek sajátos érde-

Képek a new-yorki természettudományi múzeumból: *Brontosaurus*-t lakmározó *Allosaurus*.

kességet kölcsönöz az a körülmény, hogy az előtérben levő valódi biológiai csoport fokozatosan beleolvad a művészi festett háttérbe, szakasztott olyan módon, a mint az a mi FESZTY-körképünkön látható.

Ilyen az a flamingócsoport, a melynek tájképi részét CHARLES J. HITTELL, a madarakat pedig LOUIS AGASSIZ FUERTES festette, míg a madárcsoportot HERBERT LANG preparálta. A darucsoport egy művészi értékkel bíró kép hatását kelti.

Nem sokkal marad mögötte azon képünk sem, a mely a barna pelikánok csoportját mutatja be.

A hüllők közül itt csupán a mexikói *Iguana* képét közöljük; ez a trópusi gyíkfaj 5–6 láb hosszúságot ér el.

Végre az őslénytani gyűjtemény két csodáját ismertetjük meg olvasóinkkal.

Az egyik a dinosaurusok termében elhelyezett *Brontosaurus*-csontváz, a melyet H. F. OSBORN, a világhírű amerikai paleontologus vezetése mellett állított össze A. HERMANN. Ennek a csontváznak a hosszúsága 20 méter s valóban megdöbbentő hatással lehet a szemlélőre.

A másik az *Allosaurus*-csoport. A készítmény azt a jelenetet érzékíti meg, a mint a húsevőkhöz tartozó óriási *Allosaurus* egy ártalmatlan növényevőnek, a *Brontosaurus*-nak a teteméből lakmározik.

A közölt képekből is láthatjuk, hogy a new-yorki természettudományi múzeum egyike a világ legszebb és legnagyobb múzeumainak, mely mintául szolgálhat minden nagyobb múzeumnak. Bár tervbe vett új természettudományi múzeumunk legalább annyira közelítené meg a new-yorki múzeumot, a mint a szerencsétlen végű II. Lajos bajor király chiemsee-i kastélya közelíti meg XIV. Lajos páratlan versaillesi kastélyát.

A new-yorki természettudományi múzeum első otthona (1870—77). (A városi arzenál épülete.)

ÁLLATOK A FOGSÁGBAN.

Irta: SÁROSI VÁRADY FERENCZ.

AZ ÁLLATVILÁG vadon élő ezer meg ezer fajának megfigyelésével, tanulmányozásával nagyszerű tudósok egész sora foglalkozott s jelentékeny azoknak a száma, a kik ma is fáradhatatlan kitartással járják az erdőt, mezőt, ligetet, berket, szárazon és vizen önfeláldozó buzgalommal buvárkodnak s gyűjtik a tudományos ismeretek bővítésére szolgáló adatokat; még az állatoknak fogságban töltött életével jóval kevesebben törődnek, pedig a milyen fontos a tudomány szempontjából az állatok őseredetű, természetes, szabad életmódjának alapos megismerése, ép oly értékes és érdekes a fogságban való viselkedésének megfigyelése, mert ez a studium az állatvilág tudományos ismereteinek, az állat élettanának kiegészítésül szolgál.

Az angolok, francziák, németek e téren is előbbre vannak. Az ő tudósaik, természetbuváraik közül egyesek évek hosszú során át az állatkertek ketreczei előtt leselkednek s mások saját otthonukban különféle állatokat, majmokat, apróbb emlősöket, kisebb-nagyobb repdekben exotikus madarakat, ákváriumokban halakat, terráriumokban hüllőket tartanak, ápolnak, gondoznak, tenyésztenek, nevelnek s közvetlen közelből figyelik az állatfajok sajátságait, szokásait, életmódját, a fogságban való viselkedését, hogy így hosszasan tapasztalat után a tökéletességet megközelítő alaposítással és bizonyossággal megállapíthassák az állatok élettanát, mely a természettudósok törekvéseinek legfőbb célja.

A természet varázsa fölkelte az emberekben az állatszeretetet, állatkedvelést, növénykultusz, virágápolás iránti érzéket és a művelődés szelleme hódító útjában beviszi a természet szépségeit, a vadon élőlényeit az emberek körébe, a városok, házak falai közé s a már megszokott háziállatokon kívül mind sűrűbben találkozunk az egyes hajlékokban, az ember társaságában kisebb emlősállatokkal, tarkatollú dísz- és éneklőmadarakkal, dús növényzetű ákváriumok fűgén úszkáló halaiival, érdekesen berendezett terráriumok apró csúszó-mászó hüllőivel.

Az ember a teremtés koronája s mint ilyen ura a földön s a vizekben élő minden lénynek, melyet szellemi fölényével, természetes és mesterséges erejével hatalma alá hajt s örvendetes, ha e hatalmát gyengédséggel, szeretettel gyakorolja. A ki az állatokat, virágokat szereti, bizonyynyal kívánja a közeledést, érintkezést s azoknak birhatását is óhajtja. A szeretet alaptörvénye, hogy a mit szeretünk, azt környezetünkbe, közvetlen

közélünkbe, magunkhoz vonjuk s birni akarjuk. E nélkül nem lehet szeretet. S mint-hogy nem mindenkinek áll módjában, hogy az állatokban, virágokban künn a szabadban, ős vadonban, a természet kebelén gyönyörködhessék, választ kedvenceket s otthon a hajlékában tartja, ápolja, gondozza, becézgeti. Így lett a vad pávából árnyas parkok díszmadara, a vad galambból háziszárnyas, a Kanári-szigetek pintyjéből kalitkalkaló szobaénekes, mely utóbbi már csak fogságban él, a szabadban elpusztul. Az állatszeretet képezi az állatvédelem alapját. A hol szeretik, kedvelik s otthonukban is tartják: ott védik csak igazán az állatokat.

És hogy az ember tudjon az állatokkal bánni, hogy azok a fogságot könnyebben megszokják és elviseljék, hogy a rabság gyötrelmeit ne érezzék, épek, egészségesek, vidámak, hosszúéletűek lehessenek, szaporodjanak s lassanként háziállatokká honosuljanak, ismerni kell a háziállatok faji jellegét, tulajdonságait, életszükségeit, fogságban töltött életének minden igényét, természetes követelményét, minden változatát s ezeregy csinját-binját, mert különben a legodaadóbb, a legszenvedélyesebb állatszeretetet és állatkedvelés is könnyen ostoba és kegyetlen állatkínzássá fajulhat, a mi már nélkülözi az erkölcsi alapot, nélkülözi a szeretet legelemibb föltételeit s embertelenséggé válik, a mi ellen küzdeni kell.

A német kultúra, német könyvpiaç, mint hozzánk legközelebb álló, legalkalmasabb arra, hogy útmutatással szolgáljon. BREHM hatalmas munkája, melyet már magyar kiadásban is birunk, RUSS és BADE könyvei, melyek az exotikus madarak, halak és hüllők életéről, honosításáról, fogságban tartásáról, gondozásáról, ápolásáról, tenyésztéséről kimerítő ismereteket nyújtanak s a német állattani folyóiratok bőven tárják elének mindama tudnivalókat, melyek az állatok fogságban való tartásához szük-

ségesek. Magam is ezek alapján kezdtem meg az észszerű állatkedvelést, az állatok fogságban töltött életének rendszeres tanulmányozását s e téren ma már közel harmincz évi elméleti és tapasztalati tudással bírok.

Állandóan foglalkoztam a természetrajzi ismeretek gyűjtésével, majmok, félmajmok, denevérek, apróbb őrlők és rágcsálók, dísz- és éneklőmadarak, halak, hüllők, csúszó-mászók gondozásával s arra a meggyőződésre jutottam, hogy az állatok legnagyobb része kellő szakértelem és jó bá-

Majmok etetése.

násmód mellett igen szépen megszokja a fogságot és az emberhez vonzódik, ragaszkodik, ősi vadságát levetkezve teljesen megszelidül. Mindig volt tíz-husz majmom, a melyeket egyenként, vagy páronként teljesen vad állapotban kaptam. Néhány hónap alatt teljesen összeszoktak a különféle fajú, különböző nemű, korú és nagyságú s más és más időben érkező állatok. Fél év leforgása alatt már jóbarátok lettünk. A délkeletnek fekvő világos, tágas helyiségben, a «majomszobában», együtt volt a galléros páviánokkal az emse-makákó, vörös üllepű makákó, parókás makákó, babuin, huszármajom, jávamajom, csuklyás majom, fehérbarkójú czerkóf, szerecsenmajom s csak a nagy hulmánt kellett külön tartani, mert a pagodák szent majma utálta a nagy és rakoncátlan társaságot. A rosszindulatú s összeférhetetlen természetű állatokon rendszerint túladtam.

Majmok a ketrecben.

Az összeszoktatásnak, szelidítésnek, fegyelmezésnek legjobb eszköze a szűk ketrecz, legcélravezetőbb módja a szoros együttlét, folytonos felügyelet, koplaltatás, szomjaztatás, kézből való etetés, itatás, kedvencz eledelekkel való kedveskedés; igazságos, jóságos, de szigorú bánásmód, melynél a testi fenyíték el nem maradhat.

Egy ízben Máltából jelezték, hogy nagyobb szállítmány majom érkezik hajón Triesztbe. Fölhasználtam az alkalmat s egyszerre vásároltam tizenkét darabot. A mint az új jövények megérkeztek, alaposan szemügyre vettem valamennyit s három gyengélkedőt elkülönítve a kilenczet egy szűkebb ketreczbe helyeztem. Az ápoló folytonosan figyelte őket s nem engedte, hogy marakodhassanak. Rettenetes vadak voltak. A mikor beléptem közéjük a ketreczbe, hogy foglalkozzam velük, olyan kétségbeesett ugrádozást vittek véghez, majdnem összezúzták magukat. Azt hitték, hogy az életük ellen török, vagy hogy bántalmazni akarom őket. Szűk lévén a ketrecz, nem tehettek magukban kárt s mivel távolabb se menekülhettek tőlem, a közvetlenség, a

gyakori együttlét, folytonos ismerkedés, kedveskedés eloszlatta a félelmet és gyanút s a bizalom napról-napra növekedett, úgy hogy néhány hónap múlva már a hintókkal, kötélhágcsóval, csilingelő mászókötéllal s játéktárgyakkal fölszerelt majomszobában a jövevényeket a régi társasággal össze lehetett eresztetni. Egy-két napig még vigyázni kellett rájuk, hogy az új és a régi társaság össze ne veszszen s véres verekedéseket ne rendezzen. Később már a legszebb egyetértésben játszadoztak, későn-korán, fáradhatatlan élénkséggel, jókedvvel. Egy reggeli, ebéd és vacsora a nélkül azonban el nem mulott, hogy egyik-másik össze ne kapott volna a tálon. Az öreg pávián-mamának kellett rendet teremteni. A mama, mint a társaság legidősebb, legnagyobb s legerősebb tagja, hatalmas tépőfogakkal legtöbb tekintélyvel birt. Ő ügyelt föl a rendre s a garázdálkodót fogai közé kapva jól megrázta, minek hatása alatt a legrakoncztalanabb, legczudarabb majom is észretért és tisztességesen viselkedett. De csak aznap. Másnap megini elülről kezdődött a pajkoskodás és a rendcsinálás.

1907 nyarán a pécsi országos kiállításon bemutatott majom- és madárházam egyik helyiségében végzetes kimenetelű majomdráma játszódott le. Schlegel Gusztáv hamburgi állatkereskedőtől kaptam egy kis hámadriászt, a melynek a benszülöttek fülbevalót tettek a fülébe s ezzel bocsátották útnak Európába. A virgoncz kis pávián szörnyen büszke volt ékszerére s féltve őrizte társaitól, látván, hogy valamennyien irigy szemmel leselkednek rá s minden furfangot fölhasználnak, hogy büszkeségétől, egyetlen kincsétől megfoszthassák. Addig fondorkodtak, míg az éj csendjében és nyugalomban az egyik parókás makákó az alvó pávián füléből kilopta a fülbevalót. Másnap reggel, a mikor a nagy majomtársaságot éjjeli szállásáról a nappali helyiségbe bocsátották, észrevették az ápolók, hogy a kis pávián füléből hiányzik az ékszer. Maga a kárvallott állat izgatottsága, sirása is elárulta, hogy baj történt. Minduntalan a füléhez kapott, sírt és kereste a fűrészporban a fülbevalóját. Az ápolók az éjjeli szállást átkutatták, tűvé tettek mindent s csak nem került elő a fülbevaló. A razzia alatt egy kis czerkófmajom nagy lármával támadt a parókás makákóra s pofafintorgatásával és taglejtéseivel elárulta, hogy a makákó követte el a lopást. Az ápolók menten elcsipték a meggyanusított majmot s megmotozva a pofazacskójában meg is találták a kis pávián fülbevalóját, csúfosan összerágva, tönkretéve. A tolvaj majmot magam korbácsoltam meg valamennyi majom jelenlétében, hogy a büntetés elrettentő példaul szolgáljon. A rosszindulatú állat azonban a helyett, hogy megbánta volna cselekedetét és megjavult volna, bosszút forralt s még az nap éjjel megölte árulóját, a kis czerkófot. A tettemrehívásnál valamennyi majom rávallott. Mind ellene támadt s a gonosztévő annyira érezte bűnösségét s annyira félt tettének következményétől, az igazságszolgáltatástól, hogy egész testében remegett s megtörve huzta meg magát egyik sarokba. Mint közveszélyes gonosztévőt külön zárkóba helyeztem s túladtam rajta.

A majom alapjában véve megbizhatatlan, ravasz állat, sőt rosszindulatú, bosszúálló is tud lenni. Ez azonban csak kivételes eset. A legnagyobb része megszelidül; igen kedves és mulatságos állat, de csak fiatal korában. Az idősebbek mind mogorvák s túlságosan idegesek és ingerlékenyek.

(Folytatjuk.)

HAZAI ZOOLOGIAI LABORATORIUM

Budapest, VII., Damjanich-utca 36. sz.

Ajánljuk intézetünket a t. vadászközönség figyelmébe.

Intézetünk *emlős állatokat* és *madarakat* a legmodernebb követelményeknek megfelelően természetűen, dermoplasztikai alapon és művészi kivitelben preparál, úgy magánosok, mint iskolák és múzeumok részére.

Vállalkozik mindenféle *vadásztrofeák* elkészítésére tartós és szép kivitelben, úgyszintén állati bőröknek szőnyegnek való kikészítésére.

Iskolák, múzeumok részére egész gyűjteményeket szállít, szertárak berendezésére vállalkozik.

A «Hazai Zoologiai Laboratorium»-ban az összes tárgyak dr. MADARÁSZ GYULA, az intézet igazgatójának ellenőrzése mellett készülnek és az intézet a szállított preparátumokért a legmesszebb menő kezességet vállalja.

ELSŐ MAGYAR HANGLEMEZGYÁR

◇ ◇
Egyedüli magyar
hanglemezgyár.

◇ ◇
Versenyképes bár-
mely külföldi gyár-
:: ral ::

◇ ◇
Vezérképiselet :
Budapest, VII.,
Rákóczi-út 40. sz.

◇ ◇
Elsőrendű gyárt-
:: mány ::

◇ ◇
Tessék hanglemez-
:: jegyzéket kérni ::

◇ ◇
Vezérképiselet :
Budapest, VII.,
Rákóczi-út 40. sz.

Pártoljuk a honi ipart!

Délrelelt				Délután				Délrelelt				Délután							
vonat-szám	óra	perc	vonat-neve	vonat-szám	óra	perc	vonat-neve	vonat-szám	óra	perc	vonat-neve	vonat-szám	óra	perc	vonat-neve				
hová				hová				honnan				honnan							
1110	5 50		sz. v. Balatonfüred, Tapolca	914	12 10		sz. v. Kiskőrös	513 ¹⁾	4 40		sz. v. Tápiszező	323	12 10		sz. v. Gödöllő				
28	6 10		Arad, Nagykanizsa, Triest	610	12 20		Arad, Maramarossz.	645	5 00	tszsz.	Arad, Nagyvárad, Debrecen	1006	12 15		gy. v. Nápoly, Nizza, Róma, Fiume				
10	6 35		Wien, Graz, Sopron	8	12 30		Szombathely, Wien	339	5 10	v. v.	Berlin, Ruttká	609	12 30		sz. v. Tóvis, Arad, Maramarossz.				
1502	6 50		gy. v. Kassa, Csorba	310	12 30		Hatvan	302	5 20		Hatvan	801	12 45		gy. v. Berlin, Ruttká				
1002	7 00		Fiume, Torino, Róma, Pécs, Vinkovce	324	1 25		Gödöllő	1707	5 45		M.-Sziget, Stanislan	7	12 50		sz. v. Wien, Sopron, Szombathely				
302	7 05		Ruttká, Poprád-Felka	1304	1 40	gy. v.	Fehring, Graz	909	5 45		Belgrád, Bosna-Bród	401	1 00	gy. v.	Lemberg, Munkács				
906	7 10		Ujvidek, Belgrád, Sofia	1504	1 50		Kassa, Poprádfelka	19	5 55		Torbáry	903	1 05		Konstantinápoly, Bród				
1302	7 25		Fehring, Graz, Triest	812	1 55	sz. v.	Szabadka, B.-Bród	607	6 05		Brassó, Arad	801	1 15		Bukarest, Arad				
402	7 35		Lemberg, Maramarossziget	4	2 05	gy. v.	Wien, Paris	17	6 10		Komárom, Gyékényes	1	1 30		London, Paris, Wien				
322	7 40	sz. v.	Gödöllő	404	2 15		Kassa, Lemberg	11	6 25		Wien,	1901	1 40		(Gyékényes, Eszék,				
908	7 45		Belgrád, Bród, Sofia	24	2 25	sz. v.	Bioske	319	6 30		Lemberg, Kassa, M. sziget	1501	1 55		Pécs, Bród				
806	8 00		Arad, Brassó	312	2 30		Hatvan, Sátoraljaúj	1911	6 50		Paks, Bród, Eszék	1301	2 10		Graz, Fehring				
1508	8 10		Kassa, Csorba	510	2 40		Szolnok	1503	7 00	gy. v.	Csorba, Kassa	315	3 10	sz. v.	Szerencs, Hatvan				
506	8 20		Kolozsvár, Brassó	1902	2 55	gy. v.	Eszék, Bosna-Bród, Gyékényes	1307	7 10	sz. v.	Brassó, Fehring	23	4 15		Bicske				
408	8 40		Munkács, M.-Sziget	1022	3 05	v. v.	Paks	507	7 20		Brassó, Kolozsvár	325	5 25		Gödöllő				
1008	8 45		Zágráb, Fiume, Pécs, Bród	904	3 20	gy. v.	B.-Bród, Belgrád, Konstantin	911	7 25		Szabadka	15	6 35		Győr, Veszprém				
1708	9 00		M.-Sziget, Stanislan	304	3 30		Ruttká, Berlin	321	7 30		Gödöllő	506	6 40		(Brassó, Kolozsvár				
306	9 15		Ruttká, Berlin	1104	3 50		Balatonfüred, Tapolca	311	7 40		Hatvan	421	6 55	Vv.	Szerencs, Hatvan				
2	9 20	gy. v.	Wien, Graz, Sopron	1004	4 10		Zágráb, Fiume, Róma, Nizza, Nápoly	1008	7 50	gy. v.	Róma, Fiume, Triest	3	7 05	gy. v.	Wien, Graz				
22	11 55	sz. v.	Bicske	326	4 25	sz. v.	Gödöllő	1509	8 15	sz. v.	Csorba, Kassa	305	7 10	sz. v.	Berlin, Ruttká				
1) Csak vasár- és ünnepnap előtti hétköznapokon közlekedik.				6	5 15	gy. v.	Győr, Sopron	313	8 45		Hatvan	907	7 35		Belgrád, Bród				
				328	5 20	sz. v.	Gödöllő	18	4 30		Komárom	1007	9 05		(Szekesfehervár	407	8 00		Munkács, Maramarossziget
				508	5 40		Kolozsvár, Brassó	13	9 20		Győr	13	9 20		Győr	1009	8 15		Fiume, Bród, Pécs
				308	5 55		Ruttká, Berlin	913	9 40		Szabadka	307	9 50	gy. v.	Tapolca, Balatonfüred	1507	8 45		Csorba, Kassa
				330	6 25		Pécel	307	9 50		Berlin, Ruttká	5	10 15		Sopron, Győr	9	9 00		Wien, Graz
				916	6 30		Szabadka	1101	9 55	gy. v.	Tapolca, Balatonfüred	21	10 45	sz. v.	Triest, Nagykanizsa	331	9 05		Pécel
				314	6 40		Hatvan	5	10 15		Sopron, Győr	9	9 00		Wien, Graz	393	9 15	gy. v.	Berlin, Ruttká
				16a)	6 55		Bicske	1706	7 05		M.-Sziget, Stanislan	16	7 10		Győr, Triest	1001	9 35		(Róma, Fiume,
				316	7 35		Hatvan	16	7 10		Győr, Triest	316	7 35		Hatvan	915	9 45	sz. v.	Vinkovce, Pécs, Triest
				912	7 45		Pécs, Bród	1812	7 45		Pécs, Bród	912	7 45		Pécs, Bród	915	9 45	sz. v.	Kiskőrös
				1510	8 10		Kassa, Csorba	1510	8 10		Kassa, Csorba	1510	8 10		Kassa, Csorba	408	9 55	gy. v.	
				514	8 25		Szolnok	514	8 25		Szolnok	514	8 25		Szolnok	905	10 00		
				334	8 50		Gödöllő	334	8 50		Gödöllő	334	8 50		Gödöllő	905	10 00		Sofia, Belgrád
				1006	9 00	gy. v.	Fiume, Nizza, Triest	1006	9 00	gy. v.	Fiume, Nizza, Triest	1006	9 00	gy. v.	Fiume, Nizza, Triest	1303	10 10		Graz, Fehring, Triest
				1806	9 25	sz. v.	Fehring, Graz	1806	9 25	sz. v.	Fehring, Graz	1806	9 25	sz. v.	Fehring, Graz	1503	10 20		Csorba, Kassa
608	9 30		Arad, Brassó	608	9 30		Arad, Brassó	608	9 30		Arad, Brassó	547	10 35	tszsz.	Nagykátá				
1506	10 00		Kassa, Csorba	1506	10 00		Kassa, Csorba	1506	10 00		Kassa, Csorba	327	10 55	sz. v.	Gödöllő				
910	10 10		Belgrád, Eszék, Sarajevo	910	10 10		Belgrád, Eszék, Sarajevo	910	10 10		Belgrád, Eszék, Sarajevo	1109	11 10		Tapolca, Balatonfüred				
406	10 15		Lemberg, Kassa, M.-Sziget	406	10 15		Lemberg, Kassa, M.-Sziget	406	10 15		Lemberg, Kassa, M.-Sziget								
12	10 30		Wien, Paris	12	10 30		Wien, Paris	12	10 30		Wien, Paris								
1010	10 45		Fiume, Nápoly	1010	10 45		Fiume, Nápoly	1010	10 45		Fiume, Nápoly								
338	11 10	v. v.	Ruttká	338	11 10	v. v.	Ruttká	338	11 10	v. v.	Ruttká								
422	11 35		Hatvan, Szerencs	422	11 35		Hatvan, Szerencs	422	11 35		Hatvan, Szerencs								
A vonatok indulása Budapest-Józsefvárosról. Délután.				A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra. Délrelelt.				A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra. Délrelelt.				A vonatok érkezése Budapest-Józsefvárosra. Délrelelt.							
332	7 00	sz. v.	Gödöllő					317	5 55	sz. v.	Gödöllő								

Délrelelt				Délután				Délrelelt				Délután							
vonat-szám	óra	perc	vonat-neve	vonat-szám	óra	perc	vonat-neve	vonat-szám	óra	perc	vonat-neve	vonat-szám	óra	perc	vonat-neve				
hová				hová				honnan				honnan							
102	1 00	k. ost.	/Wien, Paris, Ostende, London	714	12 05	sz. v.	Szeged, Szolnok	701 ¹⁾	12 50	k. o. e.	Konstantin., Bukarest	157	12 05	sz. v.	Rákospalota-Ujpest				
148	5 35	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	4108	12 10		Esztergom	145	5 25	sz. v.	Dunakeszi-Alag	159	12 50						
122	5 45		Párkány-Nána	160	12 15		Rákospalota-Ujpest	723	5 30		Cegléd	133	2 10		Nagymaros				
718	5 50		Szeged, Szolnok	123	12 25		Nagymaros	725	5 45		Cegléd	703	1 25	gy. v.	Bukarest, Bázias				
152	6 00		Göd	114	12 45		Wien	4101	5 50		Esztergom	103	1 40		Paris, Wien, Nagyszombat				
4102	6 10		Esztergom	162	1 10		Dunakeszi-Alag	139	6 00		Nagymaros	503	1 50		(Kolozsvár, Tóvis,				
6502	6 35		Lajosmizse, Kecskemé	4114 ¹⁾	1 50		Pilisicsaba	6506	6 10		Lajosmizse				(Sz.-Németi, Szolnok				
150	6 45		Rákospalota-Ujpest	504	2 00	gy. v.	147	6 15		Rákospalota-Ujpest	4107	2 05	sz. v.	Esztergom					
512	6 55	gy. v.	126	2 10	sz. v.	721	6 20		Szolnok, Cegléd	161	2 25		Dunakeszi-Alag						
1404	7 05		Zsolna, Berlin	164	2 15		Párkány-Nána	1407	6 35		Berlin, Zsolna	163	3 00		Rákospalota-Ujpest				
104	7 55		Nagyszombat, Wien	4108	2 20		Esztergom	217	7 05	tszsz.	Párkány-Nána	6507	3 20		Kecskemé, Lajosmizse				
154	8 00	sz. v.	Dunakeszi-Alag	106	2 30	gy. v.	Wien, Paris	709	7 15	sz. v.	Bukarest, Bázias	713	4 05		Szeged, Szolnok				
712	8 30		(Temesvár, Karánseb, Bázias	120	2 35	sz. v.	Galánta	727	7 25		Cegléd	127	4 10		Nagy-Maros				
4104	9 05		Esztergom	704	2 40	gy. v.	Bukarest, Bázias	501	7 30	gy. v.	4109	5 00		Esztergom					
116	9 20		Wien, Berlin	722	2 45	sz. v.	Cegléd	149	7 35	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	215	5 30	tszsz.	Ersekújvár				
156	9 35		Rákospalota-Ujpest	6504	2 50		Lajosmizse, Kecskemé	117	7 40		Paris, Wien	165	5 38	sz. v.	Rákospalota-Ujpest				
708	9 40	gy. v.	Orsova, Bázias	166	4 10		Rákospalota-Ujpest	4103	7 45		Esztergom	115	5 55		Wien, Berlin				
6508	11 15	sz. v.	Lajosmizse, Kecskemé	130	4 20		Nagymaros	6501	7 50		Kecskemé, Lajosmizse	707	6 35	gy. v.	Orsova, Bázias				
158	11 25		Rákospalota-Ujpest	716	4 30		Szeged	151	7 55		Göd	167	7 00	sz. v.	Rákospalota-Ujpest				
1) Vasár- és ünnepnapokon, bezárólag november 14-ig közlekedik. 2) Október és április hónapokban Váczig, november 1-től március 31-ig Dunakeszi-Alagig közlekedik. 3) Csak október és április hónapokban közlekedik. 4) Minden kedden, csütörtökön és vasárnapon közlekedik. 5) Minden szerdán és szombaton közl.				124	4 35		Párkány-Nána	1403	8 30	gy. v.	Szeged	105	7 10	gy. v.	Wien				
				724	6 30		Cegléd	108	5 15	gy. v.	Wien	131	8 10		Párkány-Nána	711	7 40	sz. v.	Temesvár, Bázias
				4110	6 40		Esztergom	168	5 55	sz. v.	Rákospalota-Ujpest	719	8 25		Kiskunfélegyháza	4113 ²⁾	8 10		Pilisicsaba
				1406	6 50	gy. v.	Berlin, Pozsony	124	6 05		Nagymaros	153	9 10		Dunakeszi-Alag	137	8 20		Nagymaros
				726	6 55	sz. v.	Cegléd, Szolnok	134	6 25		Párkány-Nána	705	9 20	gy. v.	Szeged	169	8 35		Dunakeszi-Alag
				170	7 15		Dunakeszi-Alag	724	6 30		Cegléd	1403	9 30		Berlin, Zsolna, Pozsony	125	8 50		Párkány-Nána
				728	7 35		Cegléd	4110	6 40		Esztergom	4105	9 55	sz. v.	Esztergom	107	9 05	gy. v.	Wien
				6506	7 40		Lajosmizse	1406	6 50	gy. v.	Berlin, Pozsony	155	10 20		Rákospalota-Ujpest	4111	9 25	sz. v.	Esztergom
				710	8 05		Bukarest, Bázias	726	6 55	sz. v.	Cegléd, Szolnok	715	10 40		Szeged	6503	9 35		Kecskemé, Lajosmizse
				132 ²⁾	8 15		Vác ³⁾	170	7 15		Dunakeszi-Alag	119	11 00		Galánta	1405	9 45	gy. v.	Berlin, Zsolna